

Francis Fukuyama (2005)

Autor: Richard Hanania

Z tupení **Francise Fukuyamy** se stala zábava mnoha, **kdo se považují za chytřejší, než skutečně jsou**. V twitterové zkratce se stal chlapíkem, podle kterého už se nikdy nemělo stát nic nového - a pokaždé, když se něco nového stalo, byl usvědčen z trapného omylu. Menšina těch, kdo jeho knihu **Konec dějin a poslední člověk** četli a dokonce porozuměli, ovšem chápe, že jeho teze nehlásala definitivní konec vedení válek nebo páchání genocid, jako spíš etablování liberální demokracie coby uspořádání společnosti bez skutečných, seriózních alternativ. A tak jakkoliv ve „válce proti teroru“ umírali lidé a my ostatní si na letištích budeme nejspíš muset zouvat boty donekonečna, nikdy na stole neležela možnost, že by muslimský fundamentalismus buď vážně ohrozil nejvyspělejší země světa, nebo snad předložil alternativu k jejich modelu vlády kdekoliv jinde než v těch nejzaostalejších koutech světa

Vzestup Číny byl ovšem od začátku něčím úplně jiným. Zdálo se, že země se 1,4 miliardou obyvatel je na cestě k tomu, aby ekonomicky překonala USA, a to bez čehokoli, co by připomínalo demokratické instituce nebo svobodný tisk. Dosáhla toho a navíc se stala světovým lídrem v oblasti vědy a technologií a s extrémně nízkou mírou kriminality, užívání drog nebo podílu dětí narozených mimo manželství. Tálibán ani ISIS skutečně neinspirují ostatní národy k tomu, aby je následovaly. V posledních letech však mnozí chytrí analytici vážně argumentují ve prospěch „**čínského modelu**“, který klade důraz na technokratické dovednosti a politickou meritokracii namísto hlasování a zapojení občanské společnosti. Ti, kteří berou vážně lidský kapitál (tedy např. rozdíly v inteligenci populací, pozn. DP), jako například **Garett Jones**, by mohli poukázat na to, že v Číně i dnes žijí nejchudší Číňané na světě, takže bychom tamější komunistické straně neměli přičítat tolik zásluh. Nicméně většina lidí lidský kapitál vážně nebere, a tak by se na čínský úspěch mohlo pohlížet jako na výsledek neobvykle moudrých politických rozhodnutí.

Na rozdíl od Číny nikdo nevěřil, že Rusko předežene USA a stane se dominantní světovou ekonomikou. Nicméně před letoškem nebylo až tak šílené věřit, že by mohlo docílit slušného hospodářského růstu a stát se evropskou mocností střední úrovně, svou ekonomickou silou a kulturním vlivem možná srovnatelnou s Německem nebo Francií. Ruská **porodnost** i **průměrná délka života** se již podstatně odrazily ze dna konce 90. let a počátku nového tisíciletí a nebylo možné vyloučit, že se situace bude nadále zlepšovat. Tento argument by mohl zaujmout zejména konzervativce, kteří považují nacionalismus, náboženství a tradiční morálku za oporu komparativně úspěšnějších společností. Opět platí, že současné Rusko nebylo ničím ideální civilizací, ale snad se mu mohlo dařit dostatečně dobře na to, aby se ti, které agenda **LGBTQ** přivádí k šílenství, měli čeho chytit jako alternativy. Napsal jsem, že liberální **nepřítelství vůči Rusku** odráží naši kulturní válku na domácí frontě, ale i mírnější rusofilie druhé strany zjevně má podobné kořeny.

I když do konce roku ještě nějaký ten čas zbývá, bez ohledu na to, co se během něj stane, budeme na rok 2022 vzpomínat jako na přelom, kdy se obě tyto výzvy liberální demokracii zhroutily. To, že padly způsoby tak naprosto odlišnými, dost možná naznačuje výjimečnou odolnost západních společností, díky níž bude i v dohledné době pokračovat jejich globální nadvláda.

Neurotický autismus a smrt čínského modelu

Ještě v roce 2020 se mohlo zdát, že lockdowny v USA a Evropě – zatímco Peking **koronavirus** eliminoval, přestože pocházel z Wu-chanu – hovoří ve prospěch čínského modelu. V září téhož roku, měsíc a půl před tím, než jsme se dozvěděli, že brzy budeme mít funkční vakcínu, přinesl deník *New York Times* zprávu, že na rozdíl od Spojených států a Evropy se **život v Číně** vrací do normálních kolejí. Článek doprovázely fotografie nemaskovaných Číňanů, kteří se bavili na pivním festivalu, na koncertech či na plážích. Postupem času, s vývojem vakcín i výskytem nakažlivějších variant se ovšem politika „nulové tolerance“ covidu stávala stále očividněji šílenou politickou volbou. Lidé sice mluví o tom, že čínské vakcíny jsou horší než západní verze, i tak ale chrání před vážným průběhem onemocnění nebo smrtí **dost** na to, aby při jakékoli rozumné analýze nákladů a přínosů dovolily návrat života do normálu.

Si Ťin-pching nicméně setrval a přitvrdil v nastaveném kurzu. Velká čínská města strávila v roce 2022 více dní v uzavřeném režimu než v roce 2021. Kvůli tomu, že na dlouhou dobu uzavřela své ekonomicky nejproduktivnější regiony, Světová banka nyní předpovídá Číně pro rok 2022 hospodářský růst tempem 2,8 %, čímž poprvé od roku 1990 zaostane za zbytkem Asie. Abychom byli spravedliví, země zaznamenala relativně dobrý růst v letech 2020 a 2021, kdy bral zbytek světa koronavirus velmi vážně. Ale přestože Peking má ještě čas na to, aby se od nulové tolerance covidu odvrátil a najel na předchozí trajektorii, délka trvání tohoto přístupu naznačuje, že v čínském systému je cosi hluboce patologického. Zdá se, že k trvalému maskování přešly také Japonsko, Tchaj-wan a Jižní Korea, což ukazuje na hluboké kulturní kořeny dění v celé východní Asii. Čínský systém ale tomuto již přítomnému neurotismu povolil stavidla nejvíce. Už před rokem 2020 jsme mohli čínskou vládu kritizovat za zacházení s Ujgury, historie ale ukazuje, že tvrdá opatření vůči menšinám mohou být v

souladu s vysokou úrovní technologického pokroku, mezinárodního vlivu a hospodářského růstu. Praktikování politiky nulové tolerance covidu do roku 2023 nikoliv.

Některé chyby, jichž se politické systémy dopouštějí, jsou pochopitelné, mohl by se jich dopustit kdokoli a nemají hlubší význam, jiné však přinášejí širší poučení. Nepředstírám, že vím, co v konečném důsledku motivuje čínské vůdce. Možná jsou extrémně neurotičtí, pokud jde o riziko, a chtějí zachránit každý život, který mohou, nebo dávají přednost udržení kontroly a lpění na své marnivosti před svobodou a hospodářským pokrokem. Ať tak či onak, pro budoucí vyhlídky země to nevěstí nic dobrého.

Teze o konci dějin pracovala právě tak s vnímáním reality jako se skutečností samotnou. Nešlo jen o to, že liberální demokracie mívají nejsilnější ekonomiky a nejstabilnější vlády, ale i o široký konsenzus ohledně těchto jejich silných stránek. Peter Thiel loni označil Čínu za „**podivně autistickou zemi**“, podle něj „hluboce necharismatickou, což pro ni bude velké omezení“. Autismus sice bývá označován za vysoce maskulinní rys a může být přitažlivý, pokud je spojen se sebedůvěrou a kompetencí. Člověk by si dokázal představit čínskou propagandistickou kampaň určenou pro okolní svět, která by říkala: „Ne, nemáme Hollywood ani Lizzo, ale podnikáme úžasné věci v oblasti vysokorychlostních železnic a kvantové výpočetní techniky.“ Ale autista, který je zároveň hypochondr a nevychází z domu, protože se bojí, že dostane rýmu, nenadchne nikoho. Kdysi jsem věřil, že Čína by mohla být tím druhem autisty, který postaví SpaceX. Místo toho se ukazuje být spíš oním typem, který se bojí dívat cizím lidem do očí a celé noci si hraje se svou sbírkou vláček.

Čína se stala zemí, kde obyvatel většího města může při návštěvě Ikey slyšet z **reproduktoru hlášení**, že někdo v obchodě byl pozitivně testován na covid, a musí utíkat k východu, aby nemusel zůstat na několik dní zavřený doma. Nebo kde může být dítěti během prvního roku života proveden stěr až 70krát. Na společnosti, která by si tohle způsobila, a na lidech, kteří by to dovolili, je cosi nesmírně depresivního.

Vivian Wangová pro *New York Times* píše o hrůzách, které se v současné Číně odehrávají.

Náznaky hrozící uzávěry v čínském Šen-čenu se objevovaly delší dobu. Město již několik dní zaznamenávalo případy nákazy koronavirem. Denně bylo nutné provádět testy na covid, aby se dalo jít v podstatě kamkoli. Jednotlivé budovy byly úplně uzavřeny.

Takže když mě krátce po sedmé hodině ráno vzbudil zaměstnanec hotelu, aby mi vysvětlil, že čtyři dny nesmíme vycházet ven, moje počáteční zmatení se rychle změnilo v rezignaci.

Samozřejmě se to stalo – vždyť žiju v Číně.

Zatímco zbytek světa se den za dnem zbavuje dalších a dalších omezení, čínská pravidla se **stále více „zažírají“** do života země i se zvyklostmi pandemického

přežívání pod vládou, která trvá na úplném vymýcení případů. Lidé si plánují přestávky na oběd tak, aby stihli absolvovat povinné testy. Přestavují dojíždění do práce tak, aby minimalizovali počet zdravotních kontrol na cestě...

Asi nejvíc do očí bijící pro mě byl technologický rozměr celé věci. Čína se v módu „nulového covidu“ stala spletenec digitálních kódů. U vstupu do každého veřejného prostoru – restaurace, bytových komplexů, dokonce i na veřejné záchodky – je vytištěn QR kód, který lidé musí telefonem naskenovat, aby zaznamenali svou návštěvu. Každý má také osobní zdravotní kód, který na základě výsledků testů a historie polohy přiřazuje barvu. Zelená je dobrá. Žlutá nebo červená znamená, že můžete skončit v karanténě.

Abyste uvěřili, musíte si přečíst **celý článek**. Kolem projektu nulového covidu se vyvinuly nové formy technologií, včetně přístrojů na sterilizaci knih v knihovnách a individuálních klimatizačních jednotek, které pracovníky v jejich ochranných oblecích udržují v chladu.

Návdavkem ke covidové hysterii nabraly čínská rétorika i politika kurz proti volnému trhu. Miliardáři mohou **zmizet veřejnosti z očí**, pokud se znelíbí vládě. Celá průmyslová odvětví lze vládním rozhodnutím zničit přes noc. V jednotlivých případech to snad může být i oprávněné, jako když se stát snaží potlačit přebujelé doučovací služby, které se přiživují na iracionálních obavách rodičů a dále zhoršují konkurenci s nulovým součtem v oblasti vzdělávání. Zásah proti technologickému sektoru je však mnohem širší a jde po poskytovatelích služeb, jež **nepochybně vytvářejí hodnoty**, jako je například rozvoz jídla, a na které se vláda **musí spoléhat**, aby její kovidová politika fungovala. Zdá se, že stát cítí obecný odpor k tržním silám, které Číně v posledních čtyřiceti letech dopomohly k úspěchu – snad vyrůstající z jejich domnělé nemožnosti, ztížení vládní kontroly nad nimi a jejich celkovému „překážení“ službě státu.

Noah Smith si loni všiml **zásahu proti podnikání** a položil si otázku, zda Si prostě není tak trochu nekompetentní. Možná ale jde prostě o to, že mu na hospodářském růstu tolik nezáleží. Kdybychom považovali za jeho prioritu udržení kontroly nad pasivními občany, vychází z celé věci jako génius. To sice může znamenat stabilitu čínského systému, ale šance jeho vzestupu na globálního hegemonu nebo vzor ostatním se mizí. Když už, tak poskytně lepší argument pro demokracii a ochranu občanských svobod než jakákoli západní země.

Pád velké bělošské křesťanské naděje

Povaha ruské výzvy liberální demokracii byla odlišná. Putin ve **svém projevu**, v němž oznámil anexi čtyř ukrajinských regionů, zdůraznil myšlenku, že „naše myšlení a naši filozofii považují (Západ) za přímou hrozbu“, a poté hovořil o tom, že Rusko odmítá svět „rodiče číslo jedna, rodiče číslo dvě a rodiče číslo tři“. **Anatolij Karlin** označuje **nacionalistický obrat** v Rusku za legitimní změnu státní ideologie, nikoliv jen povrchní propagandu zaměřenou na domácí či zahraniční publikum. Pokud si myslíte, že národní identita je zdravá a společnost by měla podporovat tradiční genderové role a představy o sexualitě, mohli jste být optimističtí

ohledně **Putinova** projektu. Jistě, do Ruska jste se v dohledné době stěhovat neplánovali, ale možná by se přece jen našlo dost důkazů o správném směřování země.

Invaze na Ukrajinu veškeré tyto vyhlídky pohřbila. Nejen proto, že režim morálně diskredituje, ale i proto, že způsob jejího vedení odhaluje stát od základu nekompetentní a málo přitažlivý i pro samotné Rusy, kteří žijí mimo jeho hranice. Většina seriózních analytiků a zpravodajských agentur se před invazí domnívala, že **Ukrajina** bude rychle rozdrčena. K tomu nedošlo a Rusko bylo nuceno položit se plnou vahou do strategie, která mu v nejlepším případě zajistí rozšíření území i obyvatelstva, ale z války odejde ekonomicky rozdrčené a mezinárodně izolované. Ztrácí vliv a prestiž dokonce i v zemích střední Asie, kam USA buď nedosáhnou, nebo se o ně nezajímají natolik, aby se je pokusily zreformovat podle svých představ. Vzhledem k tomu, že bude Západem odříznuto od vyspělých technologií a Evropa najde alternativní zdroje energie, Rusko nepochybně zůstane chudou a zaostalou zemí i v bližší budoucnosti, bez ohledu na to, zda mu přibude pár milionů důchodců-občanů na Donbasu.

Je snadné **vysmívat se Ukrajině** jako „šik věci“ („**curent thing**“). Neměli bychom však zlehčovat sílu reakce Západu na ruskou invazi. Nejen to jako rozšíření zájmen *zhe/zir* nebo nějaká nová iniciativa DEI („*Diversity, Equity & Inclusion*“). Západní představitelé se s podporou veřejného mínění i elit spojili, vytvořili jednotnou frontu proti aktu mezinárodní agrese a pomohli zemi, o níž si prakticky všichni mysleli, že se zhroutlí nebo stane satelitem svého souseda, udržet si nezávislost. To vše tyto země dokázaly, zatímco musely přinášet obrovské ekonomické oběti, přičemž mnohé evropské země si kladou otázku, zda budou mít v zimě vůbec dostatek energie na vytápění domovů.

Pokud by se Rusko mělo stát věrohodnou konzervativní alternativou Západu, asi bychom čekali, že bude schopno získat na svou stranu alespoň další východoevropské země, které se s USA a jejich západoevropskými spojenci sváří v otázkách, jako jsou potraty, imigrace či práva homosexuálů. S výjimkou **Maďarska** jsou však právě země bývalého komunistického bloku vůči Rusku nejvíce nepřátelské. Dokonce i v rusky mluvících oblastech Ukrajiny je podpora okupace přinejlepším vlažná, jak museli přiznat i pro-váleční ruští spisovatelé a analytici. Když sleduji jejich účty na sociálních sítích, nevidím na východní Ukrajině skoro u nikoho známky masového nadšení pro myšlenku začlenění do Ruska.

V důsledku toho se USA osmělují v otázce Tchaj-wanu. **Biden** se rozešel se svými předchůdci a několikrát dal jasně najevo, že USA budou ostrov proti Číně bránit. Senátní výbor pro zahraniční vztahy nedávno **poslal dál** Zákon o politice vůči Tchaj-wanu, který by této zemi poskytl větší vojenskou pomoc, podpořil její začlenění do mezinárodních organizací a stanovil sankce vůči Číně v případě války. Americký zahraničněpolitický establishment si možná z událostí na Ukrajině odnesl závěry až přehnané, ale Čína svou reakcí na covid i americkou tchajwanskou politiku prokázala takovou míru neochoty riskovat, až pochybuji, zda se v dohledné době může provést úspěšné dobytí ostrova. Argument, že je jen otázkou času, kdy Čína Tchaj-wan pohltní, nyní působí tvář v tvář jednotné reakci Západu na Ukrajinu, rostoucí americké podpoře Tchaj-wanu i tomu, že čínský růst již nelze považovat za samozřejmost, mnohem méně věrohodně.

„Normálovské“ teorie demokracie a americký triumfalismus

Odkakživa jsem ze srdce nesnášel „normálovské teorie demokracie“. Ty mluví o tom, že demokracie funguje, protože přináší systém **brzd a protivah** (*checks and balances*), umožňuje pokojné předávání moci či nápravu chyb. Bere v úvahu veřejné mínění a dává občanům možnost vyjádřit se k tomu, jak se jim vládne, čímž dosahuje určité úrovně sociálního smíru.

Dřív jsem se těmito teoriím vysmíval. Zdálo se mi, že jsou produktem zkreslující tendence odpovídat sociálně žádoucím způsobem (*social desirability bias*): Jak velmi příhodné, že intelektuálové, kteří věří v demokracii, ji považují za nejlepší systém, jaký kdy lidé vytvořili. Skutečnost, že definice „demokracie“ se často omezuje na „**cokoli, čemu dnes věří levé křídlo establishmentu**“, spolu s naprostou hloupostí moderních metod měření demokracie, můj skepticismus ještě prohlubovaly.

Nicméně musím uznat, že „normálovské“ teorie demokracie zažily hodně dobrý rok. Když se podíváte na čínské a ruské neúspěchy v roce 2022, na první pohled se jeví velmi odlišně. Rusko bylo až příliš ochotné riskovat a opájet se mužnými dobovatelskými sny. Čína se naopak riziku vyhýbala a ukázala se jako příliš neurotická na to, aby na hrozby dokázala reagovat rozumně. Na hlubší úrovni se však v obou případech jedná o vládnoucí elitu ochotnou a schopnou přimět veřejnost k masivním obětem pro cíl v zásadě iracionální. Ano, jsem si vědom, že většina Rusů průzkumníkům vyjadřuje podporu válce na Ukrajině, ale vzhledem k realitě efektu „semknutí se kolem vlajky“ se tato podpora podle historických měřítek extrémně jeví jako nanejvýš vlašná – a **navíc se zdá, že klesá**. A i když některé zdroje v Číně naznačují podporu politiky nulové tolerance covidu, průzkumy ukazují, že i obyvatelé Západu umějí být až extrémně hysteričtí zastánci bezpečnosti – **přesto se tak nechovají a nevolí**, a proto jsme se do značné míry dokázali posunout. Další podporu standardním teoriím demokracie dodává také **nedávná studie**, která pomocí dat o satelitním měření míry osvětlení přesvědčivě ukazuje, že diktatury systematicky nadhodnocují úroveň svého hospodářského růstu. Předpokládal bych, že motivy ke lhaní jsou v různých formách vlády dost podobné, ale toto zjištění se zdá být **mimořádně silné**.

To neznamena, že nelze vytvořit velmocenskou diktaturu, která spojuje sociální stabilitu, hospodářský růst i schopnost inspirovat ostatní, aby přijali nebo alespoň respektovali její model uspořádání společnosti. Myslím, že kdybyste naklonovali **Li-Kuang Yaa** a postavili ho do čela současného Ruska nebo Číny, dočkali byste se značných úspěchů. Kritici demokracie však musí Li-Kuang Yaa neustále připomínat právě proto, že lidí jako on bylo tak málo. Přestože nám historie za posledních několika staletí poskytla stovky diktátorů jako vzorek, o mnohém vypovídá, že příznivci monarchie nebo technokratického autoritářství jsou nuceni neustále mluvit o muži, který byl vlastně starostou městského státu. **Teng Siao-pching** pomohl Číně vymanit se z šílenství Maovy éry a nastartovat desetiletí hospodářského růstu, ale jako pronatalista nemohu příliš vyzdvihovat muže zodpovědného za politiku jednoho dítěte. Čínské snahy vypořádat se s údajným přelidněním byly dalším případem – podobně jako nacionalismus a übercovidismus – diktatury, která vzala něco, co by v demokracii s omezenou mocí prostě bylo jen další nepovedenou myšlenkou, a nasadila do toho váhu celé

státní mašinérie.

Tyler Cowen říká, že když slyší lidi pesimistické ohledně budoucnosti Spojených států, **rád se ptá**: „Zastáváte na trhu dlouhou nebo krátkou pozici?“ (*long the market / short the market*). Nikdy neupřednostňují tu krátkou. Události z 6. ledna rozhodně neodhalily křehkost amerického systému: spíš ukázaly, jak málo může i prezident, který by chtěl setrvat ve funkci, učinit pro rozvrácení systému. Sám Fukuyama se nechal strhnout obecnou hysterií a myslím, že se dopustil běžné chyby, když zaměnil svůj estetický odpor k trumpismu a k populismu obecněji za něco, co ukončí demokracii. Na pravici dochází k podobnému přehánění celkových dopadů „wokeismu“, které sice jsou nepříjemné a ošklivé, ale konec civilizace neznamení. Možná tento toxický koktejl skutečně zvyšuje kriminalitu, dělá z žen neurotičky a zpomaluje hospodářský růst, ale jako daň si jej můžeme dovolit platit, dokud tedy máme stabilní vládu a fungující tržní ekonomiku.

Moderní Amerika se zdaleka nepotácí na pokraji zhroutení, jak se snad může zdát při čtení mnoha našich intelektuálů, naopak má dost možná nejstabilnější politický a hospodářský systém, jaký svět od průmyslové revoluce zažil. Politické násilí je natolik vzácné, že aby média našla hrozbu pro systém, nezbyvá jim než se obsedantně věnovat Gavinu McInnesovi a jeho kamarádům, když si **vrázejí žertovné facky** při deklamaci jmen snídaňových cereálií. Mezi oběma stranami nacházíme jen málo zásadních filozofických sporů. Zatímco demokraté mohou být pro povolení „zdravotní péče potvrzující pohlaví“ pro nezletilé a republikáni proti, Kevin McCarthy a Mitch McConnell by si nedovolili špatně „přerodovat“ dospělého transsexuála. Obě strany přijímají kapitalismus jako způsob organizace ekonomiky a nehodlají měnit hlavní pilíře amerického sociálního státu, jako je sociální zabezpečení a Medicare. V zahraniční politice se od sebe téměř neliší. I když si republikáni si přejí, aby demokraté byli „tvrdší při ochraně hranic“, akceptují demografické změny a jen chtějí, aby probíhaly o něco pomaleji. A ano, obě strany uznávají demokracii jako jediný legitimní základ vlády, i když se neshodnou na přesných hlasovacích postupech. Lidé žijící v naději, že strany zásadně změní a rozšíří **Overtonovo okno** – ať už socialisté na levici, nebo nacionalisté na pravici – zůstanou na okrajích. Strany jsou tam, kde jsou, díky rovnováze vyplývající z veřejného mínění, moderních komunikačních technologií a roztříštěnosti našeho politického systému.

To neznamení, že se americká společnost nemění a nevyvíjí. Obecně se však mění a vyvíjí způsobem, který má jen málo společného s našimi nejviditelnějšími politickými kontroverzemi. Bavím se, když vlivné listy píší články o **emotivních debatách**, které knihy by měly být dostupné ve školách a veřejných knihovnách, jako bychom snad stále žili v devatenáctém století a záleželo na tom. Ve skutečném světě u sebe děti nosí telefony, kde mají okamžitý přístup k neomezenému proudu všech možných druhů pornografie. Úzkost z demografických změn nutí polovinu země obsedantně se soustředit na jižní hranici, ale **bílé děti jsou menšinou** už řadu let a legální imigrace sama o sobě zajišťuje, že se tato menšina v příštích desetiletích bude dál zmenšovat. Obnovené nadšení pro odbory naráží na tvrdou realitu „**zakázkové ekonomiky**“ (*gig economy*) i fakt, že podniky mají možnost snadno **zavřít provozy**, které nejsou ziskové.

Předpokládám, že americká společnost bude za několik desetiletí v mnoha ohledech k

nepoznání. Hlavní pilíře našeho ekonomického a politického systému se však nezmění. Stále budeme mít volby, pokojné předávání moci, Sněmovnu reprezentantů a Senát, devítičlenný Nejvyšší soud, který funguje jako konečný vykladač zákonů, globální impérium se základnami ve více než stovce zemí, milionáře a miliardáře, kteří nesou neúměrný podíl daňového břemene, sociální zabezpečení a Medicare, rostoucí rasovou rozmanitost, rostoucí třídní stratifikaci založenou na rozdílech v IQ a párování lidí ve stejných kruzích, žádná velká odštěpenecká hnutí a prakticky nulové politické násilí. Lidé bez schopností uspět v moderní společnosti budou mít i nadále problémy a budou si hledat a nacházet si demagogy, kteří budou tvrdit, že za ně mluví, ať už na levici, nebo na pravici, v závislosti na barvě jejich kůže, i když i pro ně nakonec bude důležitější technologie a kultura než politika. Vyšší vrstvy zřejmě přijmou praxi selekci embryí a možná i genové inženýrství, čímž nižším vrstvám „odskočí“ ještě více než doposud, byť v absolutních číslech se situace zlepší téměř pro všechny. Na politických rozhodnutích učiněných ve Washingtonu do jisté míry záležet bude, ale ta nejdůležitější z nich nebudou mít mnoho společného s tím, co považujeme za horká politická témata.

Co se zbytku světa týče, bude se i nadále stále více připodobňovat Americe. Žádná jiná možnost totiž ve skutečnosti neexistuje.

Esej Richarda Hananii **The Year of Fukuyama - American Triumphalism and „Normie Theories of Democracy“** vyšla na autorově blogu 2. října 2022.